Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΔΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ

Η ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Από τὸ Φερνὲ στὸ Παρίσι. Ἡ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ στὴ Γαλλικὴ πρωτεύουσα. Ἀληθινὸ προσκύνημα. Ἐπίσημοι, εὐγενεῖς, καλλιτέχναι, μεγάλοι ἄνδρες. Βολταῖρος καὶ Φραγκλῖνος. Ἡ εὐχὴ τοῦ φιλοσόφου στὸν ἔγγονο τοῦ μεγάλου Ἀμερικανοῦ. Ἡ πρώτη τῆς «Εἰρήνης». Ὁ Βολταῖρος ἀποθεώνεται. Ὅπου ἡ δεξιὰ τὸν κουράζει. Ἡ τελευταῖες του ἡμέρες, κτλ.

ΛΙΓΟΙ ἄνθρωποι ἐδοκίμασαν τὴν γλύκα καὶ τὶς συγκινήσεις τῆς δόξας, σ' ὅσο βαθμὸ ὁ μεγάλος Γάλλος συγγραφεὺς καὶ φιλόσοφος τοῦ 18ου αἰῶνος, Βολταίρος.

«Ὅταν ἤστερα ἀπὸ εἴκοσι ἑφτὰ χρόνια, στὰ γεράματά του πειά, ἔπλεε ἀπὸ τὸ Φερνὲ τῆς Ἑλβετίας ὅπου ἐμόναζε, στὸ Παρίσι, ὁ λαὸς τῆς μεγαλοστόλεως, τρελλὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμό, τὸν ὑπεδέχθη σὰν βασιλῆ, τοῦ ἔκανε τιμὲς ἀληθινὰ βασιλικές, τόσο μεγάλες, τόσο πρωτοφανεῖς, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἔσκιάσθη καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου 16ου, ἡ αὐγή.

Ποτὲ συγγραφεὺς δὲν ἐγνώρισε παρόμοιο θρίαμβο, καὶ εἶχε δίκαιο ὁ ἀκαδημαϊκὸς Λιτρὲ νὰ γράψῃ ὅτι «*ὁ Βολταῖρος πέθανε ἀπὸ... τὴν κόπωσι τῆς δόξας*».

Ὁ Βολταῖρος δὲν εἶχε διάθεσι νὰ πάῃ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ στὸ Παρίσι, στὴν ἡλικία ποὺ βρισκότανε, ἂν δὲν τὸν παρακινοῦσε ἡ ἀγαπημένη του ἀνεψιά, κυρία Ντενί ποὺ εἶχε παντρευθῆ τὸ Φρενέ, στὸ ὁποῖο χρόνια ἀλόκληρα ἔμενε μὲ τὸν Βολταῖρο. Ἡ κ. Ντενὶ πῆγε καὶ ἐπισκέφθη τὴ Γαλλικὴ πρωτεύουσα γιὰ νὰ ξεσκάσῃ λιγάκι.

Ὁ Βολταῖρος ἦταν τότε 84 χρόνων, ἀλλὰ ἀκμαῖος ἀκόμα. Δὲν ἄργησε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ στὸ καπρίτσιο τῆς ἀνεψιᾶς του.

Στὶς 3 Φεβρουαρίου τοῦ 1778 ξεκίνησαν γιὰ τὸ Παρίσι. Τὸ ταξεῖδι τους ἐβάσταξε ἑφτὰ μέρες. Καὶ στὶς δέκα τοῦ μηνός, στὶς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα, τὸ ταξειδιωτικὸ λεωφορεῖο τοῦ φιλοσόφου σταμάτησε στὸ Φονταινεμπλό, προάστειο τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου γινότανε ὁ ἔλεγχος τῶν εἰσαγομένων στὴν πρωτεύουσα, ἐμπορευμάτων.

—Ἔχετε τίποτε νὰ δηλώσετε ; ρώτησε τὸν Βολταῖρο ἕνας ὑπάλληλος τοῦ φόρου, ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ ἁμαξιοῦ.

—Τὸ μόνο λαβρεμτόριο ἐδῶ μέσα εἶμαι ἐγώ, ἀπάντησε χαμογελῶντας πονηρὰ ὁ διαβολοφιλόσοφος.

* * *

Ὅταν ἔφτασε στὸ Παρίσι ὁ Βολταῖρος, τὸν πρῶτο ποὺ ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ ἦταν ὁ φίλος του Ντ' Ἀρζαντάλ. Μόλις τὸν εἶδε ὁ φιλόσοφος, ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του, λέγοντας :

—Φίλε μου, διέκοψα τὴν ἐπιθανάτιο ἀγωνία μου, γιὰ νὰῤθω νὰ σὲ ἰδῶ !...

Ὁ Ντ' Ἀρζαντάλ, μὲ μάτια διαρυσμένα ἀπὸ τὴν συγκίνησι, ἀπάντησε :

—Σ' εὐχαριστῶ ! Μόνον φίλοι σὰν καὶ σένα μποροῦν νὰ βρίσκουν τέτοια λόγια γιὰ κείνους π' ἀγαποῦν.

Συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ντ' Ἀρζαντάλ ὁ Βολταῖρος ἐπῆγε στὸ μέγαρο τοῦ μαρκησίου ντὲ Βιλέτ, ὅπου καὶ φιλοξενήθηκε καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς του στὸ Παρίσι. Ὁ κόσμος ἐντωμεταξὺ εἶχε μάθει τὴν ἄφιξί του καὶ πλῆθος θαυμαστῶν τοῦ φιλοσόφου κατεῖτήκε μπροστὰ στὸ μέγαρο ξεσπῶντας στὶς πιὸ ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγές.

Ὁ Βολταῖρος προβάλλει στὸ παράθυρο καὶ χαιρετᾷ. Τότε μιὰ φρενῖτις ἐνθουσιασμοῦ τρικυμίζει τὰ πλῆθη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ συροὴ τοῦ πλήθους γίνεται ἀκόμη μεγαλείτερη. Ἡ κίνησις στοὺς δρόμους, μπροστὰ στὸ μέγαρο τοῦ Βιλέτ, δυσχεραίνεται. Συγχρόνως ἀρχίζουν νὰ προσέρχωνται διάφοροι ἐπίσημοι γιὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὰ σέβη των στὸν ἔνδοξο φιλόσοφο. Ἐκ μέρους τοῦ Γαλλικοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ἐπεσκέφθησαν τὸν Βολταῖρο ὁ τραγῳδὸς Μπελκούρ καὶ ἡ νέα καὶ ὡραία ἠθοποιὸς δὶς Κλαιρόν. Τέτοτε δὲ δὲν συγκίνησε τόσο πολὺ τὸν Βολταῖρο, ὅσο τὰ δάκρυα τῆς ὡμορφης αὐτῆς ἠθοποιοῦ, ποὺ γονάτισε σιωπηλὴ μπροστά του καὶ ἀπόθωσε ἐνωμένα τὰ χέρια της πάνω στὸ κάθισμά του.

Ὁ Βολταῖρος εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν.

Ἐπίσης ὁ μουσουργὸς Γκλοὺκ ποὺ ἔτρεξε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ἀπὸ τοὺς πρώτους, τοῦ εἶπε :

—Μὲ περιμένουν στὴν Αὐλὴ τῆς Βιέννης. Ἀνέβαλα ὅμως τὸ ταξεῖδι μου γιὰ νὰῤθω νὰ σᾶς χαιρετήσω !

* * *

Μεταξὺ τῶν παρεπιδημούντων τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὸ Παρίσι ξένων, ἦταν καὶ ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς φυσικὸς Φραγκλῖνος, ἔνδοξος ὅσον καὶ ὁ Βολταῖρος. Ὁ Φραγκλῖνος ἔσπευσε μεταξὺ τῶν πρώτων νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Βολταῖρο.

Ἡ συνομιλία μεταξὺ τῶν δύο ἐνδόξων γερόντων ἄρχισε στὴν ἀγγλικὴ καὶ τελείωσε στὴν γαλλική.

Στὴν ἐπίσκεψί του αὐτὴ ὁ Φραγκλῖνος εἶχε πάρει μαζί του καὶ τὸν νεαρώτατο ἔγγονό του. Ὅταν ἔφευγαν ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ φιλοσόφου, τοῦ εἶπε :

—Παιδί μου, παρακάλεσε τὸν κ. Βολταῖρο νὰ σοῦ δώσῃ τὴν εὐλογία του. Θὰ σοῦ φέρῃ εὐτυχία !

Τότε ὁ μεγάλος φιλόσοφος σηκώθηκε πάνω, ἀκούμπησε τὰ χέρια του στὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ, καὶ εἶπε :

—Ὁ Θεός, ἡ ἐλευθερία, ἡ μεγαλοψυχία ! Ἡ τρεῖς αὐτὲς ἀρχὲς ἂς ὁδηγοῦν στὴ ζωὴ τὸν ἔγγονο τοῦ Φραγκλίνου.

Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀσχολίες, ὁ Βολταῖρος εὕρισκε καιρὸ νὰ καταγίνεται καὶ μὲ τὴν ἀγαπημένη του λογοτεχνία. Μαζὶ του εἶχε πάρει μιὰ τελειωμένη σχεδὸν τραγῳδία του, τὴν «Εἰρήνη», ἡ ὁποία θὰ παιζότανε στὴν Γαλλικὴ Κωμωδία.

Ἡ πρόβες ἐγίνοντο τὸ πρωῒ στὸ σπίτι του. Στὴν ἠθοποιὸ ποὺ θὰ ἔπαιζε τὸν ρόλο τῆς πρωταγωνιστρίας καὶ ποὺ εἶχε πάει μιὰ μέρα πρωῒ-πρωῒ στὸ σπίτι του, ὁ Βολταῖρος εἶπε χαμογελῶντας :

—Πέρασα γιὰ χατῆρι σας ὅλη τὴ νύχτα δουλεύοντας, σὰν νὰ ἤμουν εἴκοσι χρόνων. Ξανάγραψα ἕνα μέρος τοῦ ρόλου σας, γιατὶ δὲν μοῦ φαινόταν καλό.

* * *

Ἡ πρώτη παράστασις τῆς «Εἰρήνης» ἔγινε τὴν 16ην Μαρτίου τοῦ 1778. Τὸ ἔργο δὲν πολυάρεσε, καταχειροκροτήθηκε ὅμως, ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν πολλὴ κούραση καὶ ἐπειδὴ εἶχε κάνει ἀϋπνησία, δὲν κατάφερε νὰ παρευρεθῇ στὴν παράστασι. Ὡστόσο ἤστερα ἀπὸ 15 μέρες συνῆλθε καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία νὰ παρευρεθῇ στὴν ἕκτη παράστασι τοῦ ἔργου του.

Ἡ παράστασι αὐτὴ ἦταν σωστὴ ἀποθέωσις, ποὺ οὔτε ἔγινε, οὔτε θὰ ξαναγίνῃ ποτὲ σὲ συγγραφέα.

Ὅλοι οἱ δρόμοι οἱ μεταξὺ τοῦ σπιτιοῦ ὅπου ἔμενε ὁ Βολταῖρος καὶ τοῦ θεάτρου ἦσαν κατάμεστοι ἀπὸ κόσμο, ὁ ὁποῖος στὸ πέρασμα τοῦ φιλοσόφου, ξεσποῦσε σὲ φρενιτιώδεις ζητωκραυγὲς καὶ χειροκροτήματα.

Ὁ Βολταῖρος ἐμπῆκε στὴν αἴθουσα τοῦ θεάτρου ποὺ ἦταν γεμάτη ἀπ' τὴν ἀφρόκρεμα τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἐκάθησε στὸ θεωρεῖο τῶν αὐλικῶν.

Τότε ὁ ἠθοποιὸς Μπριζὰρ μπῆκε στὸ θεωρεῖο ὅπου βρισκόταν ὁ φιλόσοφος κρατῶντας ἕνα στεφάνι ἀπὸ δάφνες καὶ παρεκάλεσε τὴν κ. Βιλέτ, ποὺ συνώδευε μὲ τὸν ἄνδρα της τὸν Βολταῖρο, νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν φιλόσοφο νὰ τὸ φορέσῃ στὸ κεφάλι του. Ἐξαίλλοι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ τότε οἱ θεαταὶ ἄρχισαν νὰ χειροκροτοῦν, ἐνῶ ὁ ἔνδοξος γέρος φιλόσοφος τοὺς ἀνταπέδιδε τοὺς χαιρετισμούς βγάζοντας ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὸ στεφάνι.

Οἱ διάδρομοι τοῦ θεάτρου ἦσαν ἀσφυκτικὰ γεμάτοι ἀπὸ κόσμο, τὴ βραδυὰ αὐτή, πολλὲς γυναῖκες ἔστεκαν ὄρθιες καὶ ἄλλες εἶχαν κατέβει ἀπ' τὰ θεωρεῖα τους στὴν πλατεία γιὰ νὰ ἰδοῦν καλύτερα τὸν ἥρωα τῆς ἡμέρας.

Δὲν ἦταν χαιρετισμὸς πρὸς ἕνα θνητό, ἔστω καὶ μεγάλον, ἔστω καὶ ἔνδοξο, αὐτὸ ποὺ γινότανε. Ἦταν ἀληθινὴ ἐκδήλωσις λατρείας πρὸς ἕνα Θεό !...

Ὅταν τελείωσε ἡ παράστασις, μερικοὶ ἠθοποιοὶ ἔβγαλαν κι' ἔστησαν στὴ μέση τοῦ θεάτρου μιὰ προτομὴ τοῦ φιλοσόφου. Νέα χειροκροτήματα καὶ νέες ἐξαλλες ζητωκραυγὲς ἀκούστηκαν τότε, ἐνῶ μία ἠθοποιὸς ἐστόλιζε μὲ λουλούδια τὴν προτομὴ τοῦ Βολταίρου.

* * *

Ἡ ἐκδηλώσεις αὐτὲς τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Παρισινῶν πρὸς τὸν μεγάλο φιλόσοφο, ἐκράτησαν τρεῖς μῆνες. Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Βολταῖρος κουραζότανε καὶ ἐνεργιζότανε τόσο πολύ, ὥστε γιὰ νὰ μπορῇ νὰ κοιμηθῇ ἔπινε ὅπιο. Μιὰ βραδυὰ ὅμως πῆρε μιὰ δόση πολὺ δυνατή, κι' ἡ κατάστασίς του χειροτέρεψε. Λίγες μέρες ἀργότερα, στὶς 30 Μαΐου τοῦ 1778, στὶς ἕντεκα καὶ τέταρτο τὸ βράδυ, ὁ μεγάλος φιλόσοφος ἀπέθανε !...

Ὁ Βολταῖρος κατὰ τὸ γῆρας του.

διάφορες προφητεῖες, ἡ ὁποῖες ἔλεγαν ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος θὰ γίνῃ αὐτοκράτωρ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔδενε πίστι στὶς προφητεῖες αὐτές. Ἔτσι ὁ Ἀνδρόνικος ἐθεωρεῖτο πειὰ σὰν ἕνας ἐθνικὸς ἥρως, ἕνας ἡμίθεος. Ἡ πριγκήπισσα Μαρία, ὅταν ἔκανε τὴν ἐπανάστασί της, τοῦ ἔγραψε ἱκετεύοντάς τον νὰ ἐπέμβῃ. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ πολλὰ ἄλλα μεγάλα πρόσωπα τῆς αὐτοκρατορίας, βεβαιώνοντάς τον συγχρόνως, ὅτι ὅλος ὁ λαὸς ἦταν μὲ τὸ μέρος του.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Πῶς ἔγινε ὁ Ἀνδρόνικος αὐτοκράτωρ.